

Feminismul românesc

VALUL I (AL EGALITĂȚII ÎN DREPTURI)

Etape generale

- ▶ 1848-1945: Feminismul egalității (A fost necesar pentru că teoriile, ideologiile și mișcările politice canonice fie marginalizau femeile (socialismul). Fie erau conservatoare (liberalismul), fie accentuat patriarhale (conservatorismul), fie agresiv antifeministe (legionarismul).
- ▶ 1946-1989: Comunismul și politicile egalității de gen: imposibilitatea feminismului în comunism
- ▶ 1990-2017: Recuperarea valului II, inițierea valului III, contraofensiva postfeministă.

-
- ▶ Spiritul de dominație, domnia forței [...] au asigurat bărbatului **partea leului** [...]. Îmbibat de spirit egoist și preocupat de a nu avea în fața sa un rival și un concurent înarmat cu aptitudini egale, bărbatul a îndepărtat-o pe femeie de oriunde i-ar fi putut face umbră, sau, dacă a lăsat-o să pătrundă a retribuit-o inegal pentru a o descuraja și imobiliza, pentru a o ține veșnic în limitele de inferioritate din care nu va trebui să iasă (**Calypso Botez, 1920**)
 - ▶ „Politica și feminismul au avut întotdeauna o mare legătură. La început a fost indiferentism, ba chiar bătaie de joc din partea bărbaților pentru nepriceperea și mai ales pentru imposibilitatea femeilor de a lua parte la conducerea afacerilor generale. Mai apoi se iscă o dușmănie înverșunată, după care urmează o conciliere.” (**Maria Buțureanu, 1919**).

Dimensiuni ale patriarhatului în gândirea liberală românească între 1848 și al doilea război mondial

- ▶ Femeile: agenți morali: “etică a uitării de sine”: devotament necondiționat pentru familie și pentru sprijinirea activității publice bărbătești; agenții educației morale, din cauza capacității de jertfă. “mume de familie”, femeile educă moral națiunea. “femeia Madonă” a cărei putere vine din iubire: “Ea este o “ființă îngerească”, o “zeitate care trăiește numai din veața noastră, n-are altă bucurie decât bucuria noastră, nici altă fericire decât fericirea noastră” (Bălcescu),
- ▶ Prețul superiorității morale: delegitimarea autointeresului pentru femei și excluderea din sfera publică.
Rosetti : Toți oamenii sunt deopotrivă, dar femeile sunt zeițe, deci nu au de ce să ceară drepturi. Idealizarea morală merge mână în mână cu excluderea politică
- ▶ Femeile nu au autonomie, sunt cetățene ca mame și soții, sunt ocrotitoare-îngrijitoare, “eroine ale spațiului privat”. Exemplul familiei Rosetti: bărbatul familiei se sacrifică pe altarul revoluției în mod nemijlocit. Bătălia lui este schimbarea lumii. “Cauza” Mariei Rosetti este cauza bărbatului ei.
- ▶ **Bolliac:** “Unde stă cea dintâi inegalitate socială? În sclavia fămeiei”: solicită pentru femei drept de vot, statutul de cetățene legiuitoare, judecătore și executoare, în alte contexte uită și se înscrie în corul general al opțiunii pentru votul universal masculin.
- ▶ **Ghica :** cauze de fond a autonomiei scăzute a femeilor: dependența economică față de bărbați. Femeile sunt voci informale în spațiul public, fără să fie părtașe la formarea opiniei publice.
- ▶ Ștefan Zeletin: autonomia depinde mult de cea economică și acesta vine odată cu munca salariată și procesul de industrializare. Zeletin critică împrăștierea țăranilor și din rațiuni de gen: ea se face pe “capi de familie” și beneficiarii ei sunt bărbații. Acest fapt exprimă evident dimensiunea economică a patriarhatului românesc. (Vezi Raluca Popa, *Patriarhat și emancipare în gândirea politică românească*, 2002)

„Femeia în gândirea naționalistă românească: patriarhalismul indiferenței”.

- ▶ Naționalismul democratic poate să fie conciliabil (Iorga).
- ▶ **În forme extremiste, naționalismul este patriarhalism totalitar. Un patriarhalism nu doar antifeminist, ci și antifeminin.** Democrația însăși este văzută ca formă de efeminare.
- ▶ Naționalismul (extremist; fascist, legionar): ireconciliabil cu feminismul ca ideologie a emancipării axată pe autoafirmare individuală. Este o ideologie colectivistă.
- ▶ M. Eliade: apologie a virilității asociată cu ortodoxia și elitismul. Femeinitatea pervertește geniul masculin, creează o falsă concepție a demnității. Femeinitatea, sensibilitatea sunt forme de subminare a “eroicului, tragicului masculin”: stați departe de femei și de feminizare, sursă a slăbiciunii politice (citește, a democratizării).
- Legionarii:
- Virilul legionar, dedicat cauzei, are nevoie de un sprijin în femeia devotată total cauzei bărbatului ei, capabilă de suferință și jertfă, ținută în lumea mică a casei.

Bărbatul legionar nu iubește femeia, nu își risipește dragoste pentru o creatură inferioară și muritoare. El își iubește patria, eventual cu fanatism. Patria este amanta, iubita.

Bărbatul legionar este el însuși instrumentul voinței Bărbatului cel mare, cel ce întruchipează o virilitate de tip mesianic. În doctrina legionară nu este vorba despre drepturi (afară de cel la autosacrificiu). În „cetățuile” lor, doamnele legionare veghează privind în tăcere și supunere la capii lor din „cuiburi”. Și ce pot să-și dorească mai mult, când însuși Căpitanul le spune: „Ea (femeia, n.n.) a cunoscut examenul durerii, al răbdării și credinței și n’ a cunoscut teama. Acum, pasul ei e energic, liniștit și sigur... Eu consider cea mai mare glorie la care poate să aspire o femeie, gloria de a fi Mamă’.”
(**Valentin Nicolescu-Quintus, Radu Pircă**, în *Patriarhat și emancipare*, 2002)

Contextul feminismului românesc

- ▶ Revoluția industrială a atins o parte mică a populației. Înainte de comunism, 80% din populația României era țărănească. Prin urmare, era foarte dificil să se dezvolte o mișcare feministă amplă, dincolo de cercurile urbane mai educate ale populației. (O elită educată)
- ▶ „Potrivit tradiției, în căsnicie bărbatul era stăpân. Pravila lui Vasile Lupu și cea a lui Matei Basarab prevăd că „....bărbatul avea voie să își sechestreze și să-și bată soția dacă greșea, „dar nu prea din cale afară” (Mihăilescu, 2002, p. 17).
- ▶ 1866, Codului Civil românesc, de influență napoleoniană incapacita femeile din punct de vedere economic și social, le făcea universal inapte, în rând cu minorii și idioții: orice act încheiat de o femeie avea nevoie de acceptul soțului sau justiției, femeia nu putea depinde de propriile venituri, își pierde naționalitatea dacă se mărita cu un străin, nu putea urmări un bărbat pentru pensie alimentară, nu putea să fie tutore, trebuia să rămână în domiciliul stabilit de soț
- ▶ Mișcarea de eliberare din statutul legal infantil este legitimă.

Evoluții pozitive

- ▶ În Țara Românească, *Proclamația de la Islaz* (1848), prevedea, la articolul 16, „Instrucție egală și întreagă pentru tot Românul de amândouă sexele”.
- ▶ În 1866 (cu un an înainte față de J.St. Mill), Cezar Bolliac susține în Parlamentul României universalizarea votului indiferent de clasă, avere sau sex, dar „Eliade Rădulescu, democratul de la 1848, combate cu toată energia concepția lui Bolliac, în care vede o exagare primejdioasă, în orice caz o utopie, pe care o numește *bolliaclâc*” (Botez, 1923 în Botez, 1990, p. 125).
- ▶ În 1896, Liga Femeilor Române de la Iași cere Adunării Deputaților ca „femeia măritată să fie scoasă din rândul minorilor și să i se recunoască dreptul de a-și administra singură averea” și ca „legea să îl oblige pe bărbat să recunoască copilul său natural, pentru ca astfel sarcina creșterii copilului să poată fi suportată și de tată, iar nu numai de mamă, ca să dispară în felul acesta pruncuciderile și sinuciderile mamelor, precum și părăsirea copiilor”. Această petiție nu a fost luată în considerație, nici atunci, nici mai târziu cu doi ani când Liga a revenit cu forțe sporite asupra solicitării ei.
- ▶ În perioada premergătoare elaborării și votării Constituției din 1923, cea mai democratică dintre Constituțiile României din perioada precomunistă, feministele românce au avut o intensă activitate de lobby pentru drepturi (personalități ale mișcării feministe pentru drepturi politice depline: **Calypso Botez, Alexandrina Cantacuzino, Eleonora Stratilescu, Elena Meissner, Maria Buțureanu**

Cererile feministelor române: (Eleonora Stratilescu , 1919):

- ▶ **Economic:** plată egală la muncă egală; protecția muncii femeilor și a rezultatelor ei; măsuri de combatere a mortalității infantile în straturile sărace.
- ▶ **Cultural:** acces la toate formele de pregătire și la toate tipurile de cariere, la toate treptele ierarhice ale carierelor; aplanarea conflictului carieră-maternitate; educație mixtă, creștere în aceleași valori și condiții, indiferent de gen.
- ▶ **Căsătorie și familie:** egalitatea între soți prin lege și educație, controlul asupra propriei averi, indiferent de sex; o parte din câștigul bărbatului să revină femeii pentru munca ei în gospodărie; eliminarea dublului standard moral, a concubinajului, întărirea căsătoriei legale: desființarea autorității maritale, a prostituției, cercetarea paternității.
- ▶ **Social și politic:** drepturi civile și politice egale; participarea femeilor la toate instituțiile, demnitățile și funcțiile publice, alături și la fel ca bărbații; pregătirea politică a femeilor pentru exercitarea drepturilor lor.

- ▶ Constituția din 1923 nu include dreptul de vot pentru femei, dar menționează faptul că acest drept va face obiectul unei legi speciale. Acest drept urma să fie acordat „**la momentul oportun**”
- ▶ În 1929, femeilor li se recunoaște dreptul de vot la nivelul comunei (la alegeri locale).
- ▶ Constituția lui Carol al II-lea, precum și Legea Electorală (1939) dă drept de vot femeilor care au împlinit 30 de ani.
- ▶ În condiții de dictatură acest drept nu a fost exercitat.
- ▶ În Constituția din 1946 se introduce votul universal pentru populația ajunsă la vârsta majoratului, indiferent de sex.
- ▶ Constituția Comunistă din 1948 va stipula interzicerea oricăror forme de discriminare bazate pe sex. Recunoașterea dreptului la vot a fost destul de târzie și, pentru o vreme, nerelevantă.
- ▶ Româncele au votat pentru prima oară în condiții de alegeri libere în 1990.